

ISSN: 1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 3, Article Number: 1C0426

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: July 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Şener Demirel

Firat University

sdemirel@firat.edu.tr

Elazig-Turkey

BİR ÇOCUK ŞİİRLERİ KİTABI: ÇOCUKLARIMIZ İÇİN MANZUMELER

ÖZET

Türkiye’de çocuk edebiyatının dolayısıyla çocuklar için yazılmış şiirlerin tarihi oldukça yenidir. XVII. Yüzyılda Nâbî’nin oğlu Ebu’l-hayr Mehmed Çelebi için yazdığı Hayriyye adlı eseri özellikle çocuklar için yazılmış bir eser olarak değerlendirilmez ise bizde çocuklar için yazılmış ilk kitap İbrahim Alâaddin Gövsa tarafından 1910 yılında yazılmış olan Çocuk Şiirleri adlı eserdir. Bu tarihten sonra gözle görülür bir biçimde artan çocuklara yönelik şiir kitapları içinde şimdiye kadar çocuk edebiyatı tarihlerinde adından bahsedilmeyen eserlerden biri de A.Ali tarafından eski harflerle matbu olarak 1927 yılında yayımlanmış olan Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserdir. Bu yazıda önce genel hatlarıyla çocuk şiirleri üzerinde durulacak, sonra Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserin biçim ve içerik açısından bir incelemesi yapılacak en sonda da eserde yer alan şiirlere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: A. Ali, Çocuklarımız İçin Manzumeler, Biçim, İçerik, İnceleme

A CHILDREN POEMS BOOK: POEMS FOR OUR CHILDREN

ABSTRACT

Children’s literature, accordingly history of poems written for childrens are stil very much in its beginnings in Turkey. Hayriyye which was written by Nabi for his son in XVII. centruy isn’t regarded as a work especially for children. In our literature the first work for children callled “Children Poems” (Çocuk Şiirleri) was written by İbrahim Alâaddin Gövsa in 1910. After this date, One of the works that hasn’t been cited in annals among the children’s books which have increased significantly so far is “Poems for Our Children” which was written by A. Ali in arabic script as printed in 1927. Firstly, this study will discuss child poems in general terms, then examine the work calle “Poems for Our Children” (Çocuklarımız İçin Manzumeler) in terms of form and content, finally include poems from this work.

Keywords: A.Ali, Poems for Our Children, Forma, Content, Analysis

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Türkiye’de çocuk edebiyatının dolayısıyla çocuklar için yazılmış şiirlerin tarihi oldukça yenidir. XVII. Yüzyılda Nâbî’nin oğlu Ebu’l-hayr Mehmed Çelebi için yazdığı Hayriyye adlı eseri özellikle çocuklar için yazılmış bir eser olarak değerlendirilmez ise bizde ilk çocuklar için yazılmış kitap İbrahim Alâaddin Gövsa tarafından 1910 yılında yazılmış olan Çocuk Şiirleri adlı eseridir.

İlk örnekleri bu yüzyılın başlarında ortaya konulan çocuk şiirimizin Cumhuriyet Döneminde belirgin bir gelişme gösterdiği kesindir. Özellikle yüzyılın ikinci yarısında doğrudan doğruya çocuklara seslenen şiir kitapları sayıca artmıştır. Bu niceliksel gelişme yanında, çocuk şiiri alanında eser veren sanatçılarımız da konuları ele alış ve dili kullanış bakımından çocukların özelliklerini daha çok göz önünde bulundurmaya ve daha yaratıcı olmaya önem vermeye başlamışlardır. Bu çabaların sonunda diyebiliriz ki, ülkemizde çocuk şiiri alanında gerek öz gerek biçim yönünden oldukça yeni ve çağdaş bir anlayış düzeyine erişilmiştir. Çocuklar için yazdığı şiirlerle Tefik Fikret öncülük görevini üstlenmiş, Cumhuriyet sonrasında da Fazıl Hüsnü Dağlarca onu takip etmiştir (Şirin, 1998: 110).

Çocukların şiir dinleme ya da okuma gereksinimini karşılamak üzere son dönemde yayımlanan ve bazı yönleriyle dikkat çeken kitaplar arasında Abdülkadir Bulut’un "Kahveci Güzeli" (1981) ve "Bir Gül Çocuk" (1981), Ülkü Tamer'in "Masal Şiirleri" (1981), Mevlâna İdris Zengin'in "Kuş Renkli Çocukluğum" (1990), M. Ruhi Şirin'in "Gökyüzü Çiçekleri" (1983) ve "Çocuk Kalbimdeki Kuş" (1990), Cahit Zarifoğlu'nun "Gülücük" (1988), Yalvaç Ural'ın "Sincap" (1978) ve "Kulağımdaki Küçük Çan" (1979) adlı eserlerini sayabiliriz. Gerçekten, bu eserlerin her birinde konu, tema ve anlatım bakımından yeni çocuk şiirine örnek olabilecek güzel parçalar yer almaktadır (Şirin, 1998: 221).

Çocuk şiiri çocuk edebiyatının en incelikli türüdür. Çocuğun dünyası, çocuk ruhu, çocuk kalbinin duyarlıkları çocuk şiirinin kaynağıdır. Şiir estetiğine ilişkin bütün ölçüler çocuk şiiri için de gereklidir. Çocuk şiiri, çocukluğu şiirle anlatmak değildir. Henüz çocukluğunu yaşayan, çocukluğun ne demek olduğunu bilmeyen çocuğa, bu içerikte şiirlerle yaklaşmak, doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Böyle bir bakış açısı çocuk şiirinin alanını daraltır. Çocuk düşüncesi, çocuk bakışı, çocuk ilgileri, çocuk şiirine yansımalıdır. Çocuk şiirinin var olması, şiirin çocuksu olana açılması ve çocuksu çizginin belirmesi halinde mümkündür. İçindeki çocuğu yaşatan şair, çocuklarla, kendi çocukluğundan yola çıkarak özdeşleşebileceği bir duyarlılıkla şiirini çocuklara sunabilir. Çocukluğun gelişme ve büyüme süreci, çocuğun dil ve algılama düzeyi, çocuk şiirinin oluşumunu belirler. Çocuk şiiri dilin çocuksu şölene dönüşmesi ile var olabilir. Fazıl Hüsnü Dağlarca, şiirin ilk açılımı olarak çocuk şiirini şöyle yorumluyor: "Çocuk şiirinde yapıyı, nesneliliği, konuları, onun açısına göre daha ince seçmek, ilk duyarlıklar, ilk özgürlükler, ilk ölçüler içinde yazmak gereklidir" (Şirin, 1998: 104).

Çocuk, gelişiminin her döneminde şiire karşı olumlu bir ilgi gösterir. Şiir dinlemekten, şiir okumaktan ve ezberlemekten zevk duyar. Çocuğun şiire karşı bu ilgisi A.Ferhan Oğuzkan tarafından şöyle açıklanmaktadır: "Çocuk, daha konuşmaya başlarken şiir cümlesinin yapısına uygun bir yol tutar. Kafiyeyle olan ve ses özelliği bakımından birbirine çok benzeyen kelimeleri kullanır. Esasında, dikkat edilirse, çocukların kelimelere başka bir hava, başka bir güzellik kattıkları görülür. Onlar, yetişkinlerin klişe halinde kullandıkları sıfat takımlarına, mecazlara ve benzetmelere pek itibar etmezler, kendi iç dünyalarını ve düşünme tarzlarını yansıtan şekilleri tercih ederler.

Böylece, şairle çocuk anlatım serbestliğinde, yenilik ve tazelik ardında gitmek konusunda hem fikirdirler” (Oğuzkan, 2000: 249).

Çocuk şiirlerinde konu, tema, kafiye, ölçü, dil ve anlatım gibi hususlarda birtakım özelliklerin bulunması gerekir. A.Ferhan Oğuzkan bu özellikleri şöyle sıralar:

- Kafiye, eğer varsa, belirli olmalı ve birbirine yakın mısraların sonlarında bulunmalıdır.
- Düşünceler açık olarak ve bir beyit veya bir dördlük (kıta) sınırları içinde anlatılmalıdır.
- Tasvirler yalın ve kesin olmalıdır.
- Benzetme, istiare, mecaz gibi edebî sanatlara ölçülü bir şekilde yer verilmelidir.
- Hayal ve duygular çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı, bu unsurlarla olaylar arasında sıkı bir bağlantı kurulmalıdır.
- Mısralar kısa, cümle düzeni doğal ve seçilen sözcükler sade olmalıdır.
- Tam ve yarım kafiye, ölçüden ve bazı mısraların tekrarından yararlanarak ahenk zenginliği sağlanmalıdır.
- Konu yaşama sevinci, aile sevgisi, doğa ve ulus sevgisi, güzellik duygusu gibi olumlu duygu ve davranışları kazandırıcı, geliştirici ve pekiştirici bir nitelik taşımalıdır (Oğuzkan, 2000: 259).

Bu arada üzerinde durulması gereken bir konu da çocuklar için kaleme alınan şiirlerin gerçekte şiir mi yoksa manzume mi olduğu ile ilgilidir. Manzumeyi, nazım biçiminde yazılan, imge ve sanat değeri taşımayan ürünler olarak tanımlar, buna ek olarak dil, şiirsel bir tat ve çağrışımsal bir özellik taşımadığını da hesaba katarsak eğer çocuklara yönelik şiirlere, şiir değil de manzume denilmesinin daha uygun olacağı muhakkaktır.¹ Bu bağlamda aşağıda üzerinde durulacak olan Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserin adının çok yerinde bir seçim olduğunu söylemek gerekir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada özellikle çocuk edebiyatı tarihlerinde adından ve eserinden bahsedilmeyen A.Ali tarafından kaleme alınmış olan Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eser hakkında biçim ve içerik açısından bir inceleme yapılacaktır. Sonra da adı eserde yer alan şiirler verilecek ve böylece hem çocuk edebiyat tarihine küçük bir katkı sağlanmış olacak hem de çocuk şiirlerine yönelik yapılacak çalışmalara yeni bir eser ilave edilmiş olacaktır. Şiirlerin imlâsında sert sessizlerle ilgili kurallara uyulacak ve ünlülerle ilgili olarak da (â,î,û)aslî uzunluklara yer verilecektir.

3. ŞAİR VE ESERLERİ HAKKINDA BİLGİ

(INFORMATION ABOUT THE POET AND HIS WORKS)

3.1. Şair Hakkında Bilgi (Information About the Poem)

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserin şairi A.Ali'dir. Eserin basıldığı dönemde hem İzmir Umur-ı Hukukiye Müdürlüğü hem de İzmir Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulunan şair hakkında yaptığımız araştırmalara rağmen herhangi bir bilgiye rastlamak mümkün olmamıştır.²

¹ Bu konuda daha fazla bilgi için Hasan Gülerüz, Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem A Yay. Ankara, 2002 adlı esere bakılabilir.

² A.Ali hakkında bilgi sahibi olmak üzere özellikle hâlen eğitim-öğretime açık olan İzmir Kız Lisesi ile irtibata geçtim ve okulun müdür başyardımcısından kayıtlarında herhangi bir bilgi olup olmadığını sordum. Ancak ellerinde herhangi bir bilginin olmadığını belirttiler. Bu nedenle şair hakkında verilen bilgiler kitaptaki bilgilerle sınırlıdır.

3.2. Eserleri Hakkında Bilgi (Information About His Works)

3.2.1. Küçük Kızlara Örnek Büyük Kadınlar

(The Older Womens Example to the Tittle Girls)

A.Ali'nin Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eseri dışında bir de Küçük Kızlara Örnek Büyük kadınlar adlı bir eseri bulunmaktadır. Söz konusu bu eser hakkında Çocuklarımız İçin Manzumeler'in arka kapağında şu bilgiler yer almaktadır:

Küçük Kızlara Örnek Büyük Kadınlar Mülgâ, Ma'ârif Nezâretince bi'l-umûm ibtidâî kız mektepleri ikinci sınıflarında tedris edilmek üzere kabûl ve kitâb-hâne-i Hilmî tarafından tab' edilmiştir. İşbu eser ayrıca Ma'ârif Vekâlet-i Celîlesi tarafından 6 Mart 1337 tarih ve 4859/509 numaralı tahrîrât ile bütün Ennâs mekteplerine tavsiye buyrulmuştur.

3.2.2. Çocuklarımız İçin Manzumeler (Poems For Our Children)

A.Ali tarafından kaleme alınan ve 1927 yılında İzmir'de basılan eserde toplam 44 tane şiir bulunmaktadır. Şiirlerin hepsi hece ölçüsü ile yazılmıştır. Eser hakkında kitabın ön kapağındaki bilgiler şunlardır:

Çocuklarımız İçin Manzumeler

Ma'ârif Vekâlet-i Celîlesi Ta'lîm ve Terbiye Hey'etince
Mektebler İçin Kabul Buyurulmuştur.

Muharriri

İzmir Vilâyeti Umûr-ı Hukûkiyye Müdürü ve Kız Lisesi
Mu'allimlerinden

A. Ali

Tezvi' Yerleri

İstanbul'da, Kitâb-hâne-i Hilmî: Bâb-ı Âli Caddesinde
İzmir'de, Yavuz Kitâb-hânesi: Hükûmet Konağı Karşısında
Bilgi Matba'ası-İzmir

1927

4. ÇOCUKLARIMIZ İÇİN MANZUMELER ADLI ESERİN BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ (THE ANALYSIS OF THE BOOK CALLED POEMS FOR OUR CHILDREN IN TERMS OF FORM AND CONTENT)

4.1. Biçim Açısından İnceleme (Analysis Term Form)

Şiirin üzerinde durulacak bir özellik de biçimidir. İçerik, zaman zaman, şiiri düzyazıdan ayırmaya engel olsa da, biçim onu kesinlikle düzyazıdan ayırır. Şiiri biçim yönünden incelerken kafiye, kafiyeleşmeler arasındaki ilişki, ölçü üzerinde durmak yerinde olur (Demiray, 1970: 16). Bunlara ek olarak nazım biçimi ve nazım birimi gibi konuların da dikkate alınması gerekir. Bu başlık altında Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde kullanılan nazım biçimleri, nazım birimleri, ölçü, kafiye ve redif gibi konular üzerinde durulacak, konularla ilgili birkaç örnek verilecektir.

4.1.1. Nazım Biçimi (Form of Poem)

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde yer alan 44 şiirin farklı nazım biçimleriyle kaleme alındığı görülmektedir. Başta Halk şiiri olmak üzere, Divan şiiri ve Yeni Türk şiirinden alınan çeşitli nazım biçimleri şairin bu konuda oldukça zengin bir birikime sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Nazım biçimlerine göre kullanım sıklıkları
(Table 1. The usage frequensies of poem forms)

Nazım Biçimleri	Kullanım sıklıkları
Mesnevi	35
Çapraz	5
Sarma	4
Toplam	44

Yukarıdaki tabloda da açık bir biçimde görüldüğü gibi Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde daha çok 7, 8 ve 11 heceden oluşan şiirler yer almaktadır. Gerçekte bu durum diğer çocuk şiirleri kitaplarındaki tablolarla paralellik arz etmesi açısından önemlidir.³ Özellikle 7'li ve 8'li hecelerden oluşmuş şiirler çocuklar tarafından daha kolay okunup ezberlenebildiği için tercih edilmiştir.

4.1.2. Nazım Birimi (Unit of Poem)

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserdeki şiirler genellikle beyitler hâlinde kaleme alınmıştır. Ancak söz konusu kullanımlar, alışılmışın dışında dörtlükler, altılıklar biçimindedir. Bu arada söz konusu kullanımların Tanzimat sonrası dönemde yaygınlaştığını, özellikle Yahya Kemal Beyatlı ve Mehmet Âkif Ersoy gibi şairler tarafından çok fazla tercih edildiğini belirtmek gerekir.

Beyit hâkimiyeti üzerine kurulu şiirler, beyitlerden meydana gelen farklı nazım birimlerini, örneğin dörtlükleri, altılıkları ya da daha fazla sayılı (ama çift sayılı) biçimleri meydana getirmiştir.

Aşağıdaki tabloda eserde yer alan şiirlerin nazım birimlerine göre kullanım sıklıkları verilmiştir:

Tablo 2. Nazım birimlerine göre kullanım sıklıkları
(Table 2. The usage frequensies of poem units)

Nazım birimleri	Kullanım sıklıkları
İkili/beyit	28
Dörtlük	14
Üçlük	1
Altılık	1
Toplam	44

Tabloda da görüldüğü üzere şiirlerin büyük çoğunluğu 28 tanesi ikili/beyitlerden ve 14 tanesi de dörtlüklerden meydana gelmiştir. Bu arada dikkat çeken bir konu da dörtlüklerden meydana gelen şiirlerin bir kısmının (6 tanesi) ikilik/beyitlerden oluşmuş olmasıdır.

4.1.3. Ölçü (Measure)

Türk şiirinde kullanılan en eski ölçü olan hece ölçüsü, özellikle Halk edebiyatı/şiirinin en önemli unsurlarından biridir. Maniden koşmaya, türküden semaîye kadar hemen hemen bütün nazım biçimlerinde kullanılan hece ölçüsü, her ne kadar Divan, Tanzimat, Servet-i Fünun ve Fecr-i Âtî dönemlerinde aruzun gölgesinde kalmışsa da, özellikle Millî edebiyat ve sonrası dönemde tekrar en çok kullanılan ölçü olmuştur.

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde kullanılan tek bir ölçü sistemi vardır, o da hece ölçüsüdür. Şair hece ölçüsünün başta 7'li, olmak üzere 8'li ve 11'li gibi değişik kalıplarını kullanmıştır. Aşağıdaki tabloda 44 şiirin hece ölçüsü açısından kullanım sıklıkları verilmiştir.

³ Konu ile ilgili olarak İbrahim Alâaddin Gövsa'nın Çocuk Şiirleri, Tevfik Fikret'in Şermin ve İbrahim Aşki'nin Çocukların Şiir Defteri adlı eserlerine bakılabilir.

Tablo 3. Hece ölçüsü açısından kullanım sıklıkları
(Table 3. The usage frequencies of sylubus measure)

Hece Ölçüleri	Kullanım sıklıkları
4'lü	1
7'li	19
8'li	3
11'li	19
15'li	2
Toplam	44

Tabloda da görüleceği üzere 44 şiirin 38'inde 19 kere 7'li, 19 kere de 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. Şairin bu tercihlerinde ortaya çıkan sayısal sonuçlardan 7'li ölçü mani, 11'li ölçü koşma ve 8'li ölçü ise semaî nazım biçimleriyle ilgilidir.

4.1.4. Ahenk Unsurları: Kafiye ve Redif (Elements of Harmony: Rhyme and Redif)

Şiirde ahengi sağlayan en önemli unsurlardan biri olan kafiye ve redif, aynı zamanda çocuk şiirlerinde olmazsa olmaz özelliklerden biri sayılır. Mısra sonlarındaki ses tekrarlarına dayanan kafiye ve redif yapmada şairin gösterdiği titizliğin arka planında, şairin çocuksu duyarlılığı dikkate aldığı ve aynı zamanda çocukların kafiye ve redife ilgi duymaları gerçeği yatmaktadır. Bu bağlamda Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserdeki şiirlerin hemen hepsinde özellikle kafiye, yer yer de kafiye ile birlikte redife yer verildiği görülmektedir.

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde kafiyenin her çeşidine rastlamak mümkündür. Aşağıda tam, zengin, tunç kafiye ve rediflere ait birkaç örnek verilmiştir:

Tam kafiye

İpek, pamuk yün keten
Bunları hep diken **ben** (İğne Diyor ki)

Gâh karşıma dikilir bir ulu "dağ"
Etrafında zümrüd gibi nice "bağ" (Tabiattan Ders)

Zengin kafiye

Ne güzeldir Türkçe **sarf**
Sarfda gelir onca **harf** (Cenab-ı Hak Hazretlerine)

Büyük ni'met bu **hizmet**
Bizden ona bin **hürmet** (Mehmet Emin Beğ'e)

Tunç Kafiye

İşlerime gelince
Hem zarifdir hem **ince** (İğne Diyor ki)

Gâh uzanır önümde bir uzun "yol"
Bana der ki, yürü durma cesur **ol** (Tabiattan Ders)

Redif

Dakikalar önce pek ufak **olur**
Küçük damlalarla bir ırmak **olur**

Küçük cevherlerle büyük bir taş **olur**
Tohumlarla çiçek ve ağaç **olur** (Küçük Şeyler)

4.1.5. Dil ve Üslup (Language and Style)

Şairin kullandığı kelimeler herkesin bildiği, kullandığı kelimelerdir; ama onlara renk, canlılık vermesini başaran şairin kendisidir. Hiç bir özelliği yokmuş gibi görünen bir tabiat parçası, üzerine akşam güneşinin ışınları vurunca nasıl şenlenir, renklenirse; şairin kelimelere kazandırdığı özellik de şiire öyle renk katar, onu ışıldatır. Böylece şiir okura haz, heyecan verir (Aksan, 1998:45).

Kuşkusuz çocuk şiirlerinde Aksan'ın altını çizdiği boyutta bir renkli dilden bahsetmek pek mümkün değilse de yine de yer yer şiir dilinin kendi dünyası içinde birtakım farklı dil kullanımlarını görmek mümkün olabilir.

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı şiir kitabında kullanılan dil ve üslup sadece şiirlerin yazıldığı dönem çocukları için değil, günümüz çocukları için de anlaşılabilir bir nitelik taşımaktadır. Kuşkusuz henüz harf inkılâbının yapılmadığı ve yine henüz Türkçe'nin sadeleştirilmesi konusunda adımların atılmadığı bir zamanda yazılan şiirlerde yer alan birkaç Arapça ve Farsça kelimenin varlığı dil ve üslup açısından dikkat çekse de, yine de eserin geneli açısından sade bir dil ve anlatımın kullanıldığını söylemek mümkündür. Örneğin ilk altı şiirde kullanılan kelimeler kökenleri açısından bir değerlendirmeye tabi tutulduğu zaman Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça kelimelere göre çok fazla olduğu görülecektir. Aşağıda ilk altı şiirde geçen ve çocukların bilemeyeceğini düşündüğümüz Arapça, Farsça kelimeler verilmiştir.

Penâh, âşikâr, bürhân, nizâm, ni'met, (Cenab-ı Hak Hazretlerine)
Sarf, müfred, kesret, cem' , ism-i hâs, ism-i cins, (Manzum Sarf)

Zarif, ta'mir (İğne Diyor ki)
Müşkül, feyz, ma'rifet (Tabiatden Ders)
Rica, Nafile (Çiçek ve Bulut)
Ni'met, hizmet, hürmet (Mehmed Emin Beğ)

Şiirde bilgi verici, didaktik ve dikte ettirici bir söylemin varlığı dikkat çeker. Özellikle çocuk şiirlerinde imge, hayal ve çağrışımların fazla tercih edilmemesi sonucu şairler ister istemez böylesi bir anlatım yoluna başvurmuşlardır. Bu tür anlatımı hemen bütün şiirlerde görmek mümkündür. Konuya örnek olması açısından aşağıya alınan **İki Kitap (Mini Mini Türkân'a)** adlı şiirde çalışkan öğrenci ile tembel öğrencinin durumları, kullandıkları kitapların özelliklerinden yola çıkılarak anlatılmıştır:

Çalışkanın Kitabı
Üstünde zarif bir kap
Temizcecik bir kitap
Her gören der ne güzel
Dokunmamış sanki el
Keyfi gelir her görenin
Sahibine âferin

Tembelin Kitabı
Uçları hep bükülmüş
Üzerine dökülmüş
Türlü boya mürekkep
Her tarafı leke hep
Yaprakları dağınık
Sahibine çok yazık

Bir diğer örnek olan **Manzum Sarf** adlı şiirde ise bilgi vermek amaç edinilmiş ve gramerin bazı terimlerinin ne olduğu şiir diliyle anlatılmıştır:

Ne güzeldir Türkçe sarf
Sarfda gelir onca harf

İki harf ver elime
Yapayım bir kelime

Tek kelime "müfred"dir

Cem ise "kesret"tir

Canlı cansız her cisim
Teşkil eder bir isim

İsm-i hâsın eşi yok
İsm-i cinsin eşi çok

Sıfat ismi belledir
Onun vasfı şekildir

Bazen isim çekilir
Gelir küçük bir zamir

Her zamanda bir işi

Geleceği geçmişi

Tek başına bir edat
Ma'nâ vermez ve fakat

Cümlelerde edatlar
Ma'nâları tamamlar

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı şiirde şairin üslubunun önemli yönlerinden biri de bazı şiirlerinde konuşma üslubuna yer vermiş olmasıdır. Özellikle çocuklara yönelik şiirlerde konuşma üslubunun çocukların dikkatini çeken önemli bir unsur olduğu bilinen bir gerçektir. Bu konuya örnek olması açısından Kuş ve Çocuk adlı şiirde kuş ile çocuk arasında geçen konuşmalara yer verilmiştir:

-Küçücük kuş! Sevimli kuş! Bana gel
Altın telli kafesim bak ne güzel
Çiçek, kiraz taşıyayım sana ben
Azıcık da bu sarayda gel dinlen
-Teşekkürler küçük çocuk lutfuna
Vazgeçemem ben mâi gökyüzüne
Açık, geniş ufuklardır isteğim
Nasıl aziz yuvamı terk edeyim?
-Öyle ama kar yağarsa ne olur?
Bir tipide yuvacığın bozulur.
En iyisi kış gelmeden güzel kuş
Altın telli kafesime gel kavuş
-Daha ılık semaları seçerim
Yeşil kalan cihetlere göçerim
Döner dönmez o neş'eli ilkbahar
Sesim yine buralarda cıvıldar..
-Dere tepe üzerinden bu uçuş
Tehlikeli bir yolculuk güzel kuş
Yolunu da şaşırırsın belki sen
Beni artık iyi olur dinlesen
-Küçük çocuk Tanrı benim rehberim
Ben öylece uçar uçar giderim
Hür kalmaktır benim arzum, niyetim
Hürriyettir benim zevkim ni'metim...

4.2. İçerik Açısından İnceleme (Analysis in Terms of Content)

4.2.1. Konu (Subject)

Konu bir edebî metinde/şiirde ne anlatılıyor sorusuna verilen cevabı kapsar. Bu bağlamda yazar/şair öncelikle "ben ne anlatacağım? sorusunu kafasında tasarlar ve daha sonra tasarladığı bu sorunun cevabını vermek adına yazmaya koyulur. Sedat Sever'e göre çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir değişkendir. Ele alınan konular. Çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır. (Sever, 2003: 110). Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserde işlenen konuların tamamen çocuklar düşünülerek kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Çocukların ilgisini çekecek konuların şiirlerde işlenmiş olması, şairin bu konuyla ilgili bilgi ve ilgisini göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 4. Şiir türlerine kullanım sıklıkları
(Table 4. The usage frequencies of poem subject)

Şiir Türleri	Kullanım sıklıkları
Lirik	2
Didaktik	29
Epik	5
Pastoral	8
Toplam	44

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere 44 şiirin büyük bir çoğunluğu(29 tane) didaktik özellik taşımaktadır. Gerçekte çocuklara yönelik şiirlerde böylesi bir özelliğin ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Ali Ulvi Elöve, Tefik Fikret ve İbrahim Aşki'ye ait çocuklara yönelik şiir kitaplarında da çoğunlukla didaktik konuların işlendiği görülmektedir.⁴ Didaktik şiirleri sırasıyla pastoral(8), epik (5)ve lirik (2) şiirler izlemektedir. Ortaya çıkan bu tabloya göre şairin en önde gelen amacının çocukları eğitmek, onlara birtakım olumlu davranışlar kazandırmak olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.2. Tema (Theme)

Tema/izlek hatta kimi zaman bu iki kelimenin yerine de kullanılabilen ileti, bir edebî metnin yazılma nedeni durumundadır. Bir başka ifadeyle yazar/şair eserini yazmaya başlamadan önce kafasında eserini niçin/neden yazmak istediğini belirler. Bu nedenle tema/izlek bir edebi eserin merkezinde yer alan temel duygu ve düşünce demektir. Yani sanatçı eseri boyunca anlatacağı her şeyi bu temel duygu ve düşünce üzerinde yürütmeye çalışır.

Çocuk şiirlerinde ele alınan temalar açısından baktığımızda, dünya edebiyatında daha çok pastoral ve didaktik şiir anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Bizim edebiyatımızda da buna yakın bir durum görülmekle birlikte, didaktik şiir anlayışının daha hâkim tema olarak çocuk şiirine yansıdığını söyleyebiliriz. Sözlü edebiyat döneminde masallar, tekerlemeler ve ninnilerin de aynı nitelikler taşımış olması dikkat çekicidir. Buradan da anlaşılacağı gibi, öteden beri çocuk genellikle, eğitilmesi gereken biri olarak algılanmış, dolayısıyla şiirlerin de teması ve konusu bu yönde ağırlık kazanmıştır(Aytaş, 2001: 54).⁵

Çocuklarımız İçin Manzumeler adlı eserin tema/izlek dünyası daha çok didaktik karakter taşır ve bu yönüyle çocuğa bir takım davranışların kazandırılması için kullanılan birer araç olarak değer kazanırlar. Eserde yer alan belli başlı temalar şunlardır:

Cenab-ı Hak Hazretlerine adlı şiirde bizi yaratan Tanrımıza her zaman şükretmeli, ondan avf ve mağfiret dilemeliyiz. Şair aynı zamanda bir münacat karakteri taşıyan bu şiirinde önce Allah'ın kadir ve kudret sahibi olduğuna vurgu yapar, sonra ondan günahlarının başışlanmasını ister.

Manzum Sarf adlı şiirde bir dilin en karmaşık yönlerinden birinin gramer ve gramerle ilgili terimler olduğu gerçeğinden hareketle, özellikle çocukların bu terimleri daha iyi bir biçimde

⁴ Konuyla ilgili olarak Miriam Zeliha Stebler Çavuş, Ali Ulvi Elöve'nin Şiirlerinin Eğitsel Açından İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2007; Şener Demirel, İbrahim Aşki Tanık, Çocukların Şiir Defteri, Malatya, 2010 ve Şevket Toker, Tefik Fikret'in Çocuk Şiirleri, Türk Dili, S.592, Nisan 2001 gibi çalışmalara bakılabilir.

⁵ Gıyasettin Aytaş, Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Şiiri Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 53-54-55, Ankara 2001

öğrenebilmeleri için söz konusu terimlerin ve işlevlerinin şiir/manzume biçiminde verilmesi yoluna gidilmiştir. Aynı zamanda edebiyat öğretmeni olan şairin bu şiir aracılığıyla gramer terimlerin öğretmeye çalışması, bu konudaki duyarlılığını göstermesi açısından önemlidir.

İğne Diyor ki adlı şiirde hayatımızda önemsiz gibi görünen bazı araç-gereçlerin, yeri geldiğinde çok önemli işlere yarayabileceği anlatılmaya çalışılmış. Bu şiirde de bir iğnenin hayatımızdaki yeri örneklerle anlatılıyor.

İki Kitap adlı şiirde ise çalışkan ve tembel öğrencilerin durumları karşılaştırmalı olarak verilmiş ve çalışkan öğrencinin kitabının da düzenli ve güzel olduğu vurgulanmıştır.

Yukarıdaki temaların yanında diğer bazı şiirlerde işlenen temalardan bazıları da şöyledir:

Toz ve Güneş: Kişi neyse odur. Gururu kapılarak veya kendini yüksek görerek özünü değiştiremez.

Gül ve Kelebek: Birilerinin sevinci başkalarının mutsuzluğuna sebep olabilir.

Şehîd: Şehitler ölmez ve insanlara yol gösterirler.

Küçük şeyler: Basit veya küçük gördüğümüz olaylar, durumlar birikerek aslında büyük olaylara, durumlara yol açabilir.

İlkbahar: İlkbahar mevsimi beraberinde çeşitli güzellikleri getirir.

Kıskançlık: Kıskanç olan kişiler sahip oldukları bu kötü duygularından dolayı çevresindekilere zarar verebilirler.

• ÇOCUKLARIMIZ İÇİN MANZUMELER

1. CENÂB-I HAK HAZRETLERİ

Varsın birsin Allah'ım!
Sensin benim penâhım!...
Sensin eden varı var,
Bu herkese âşikâr...
Birliğine şüphe yok,
Buna delil bürhân çok..
Gök kubbeyi yarattın..
Yıldızlarla donattın..
Yeryüzünde her kudret,
Senden alır güç kuvvet..
Sen o kadar kâdirsin..
Her tarafta hâzırsın
Toprağa cân verirsin,
Sonra lisân verirsin..
Gece gündüz bu nizâm,
Cihânda bu intizâm,
Ta kerîm senin eserin..
Elbette yok benzerin
Sayılır mı ni'metin,
Hiç tükenmez rahmetin..
Sen her şeyi görürsün,
Kalpleri hep bürürsün,
Afv et beni Allah'ım!
Az değildir günâhım!...

2. MANZUM SARF

Ne güzeldir Türkçe sarf,
Sarfta gelir onca harf..

İki harf ver elime,
Yapayım bir "kelime".
Tek kelime "müfred"dir..
Cem ise "kesret"tir
Canlı cansız her cisim,
Teşkil eder bir isim.
İsm-i hâsın eşi yok,
İsm-i cinsin eşi çok.
Sıfat ismi belledir
Onun vasfı şekildir.
Bazen isim çekilir.
Gelir küçük bir zamir.
Her zamanda bir işi
Geleceği geçmişi.
Tek başına bir edat
Ma'nâ vermez ve fakat,
Cümlelerde edatlar,
Ma'nâları tamamlar.

3. İĞNE DİYOR Kİ (SÜHEYLÂ NAZİF'E)

Bilir misin ben neyim?
Ben ufak bir iğneyim.
Gerçi böyle küçüğüm
Fakat işçe büyüğüm
Türlü türlü dikişi
Daha böyle çok işi
Yapan eden hep benim
Sökükler dikenim
İpek, iplik, ibrişim,
Bunlardır dikişim.
İşlerime gelince
Hem zariftir hem ince
Örgü, oya, ta'mirmiş
Bana göre hepsi iş.
Gider gelir işlerim
Sayısızdır eserim
İpek, pamuk yün keten
Bunları hep diken ben.
Anlardın mı ben neyim?
Ben ufak bir iğneyim.

4. TABİ'ATDAN DERS

Ara sıra çıkıyordum gezmeye,
Yeryüzünde ne var ne yok sezmeye.
Gâh uzanır önümde bir uzun "yol"
Bana der ki, yürü durma cesur ol!
Gâh karşıma dikilir bir ulu "dağ"
Etrafında zümrüt gibi nice "bağ."
Dağlar der ki, her müşküle göğüs ger,
Bağlar der ki, hayat eser, feyz ister
Az ötede görünür bak bir dere
Vakit diyor geçmemeli boş yere
Sesi budur göze çarpan "kaynağın"
Feyzi çoktur bu mübarek "toprağın."
Her girdiğim "vadi"nin de öğüdü
Bırakmamaktır sarp yerlerde ümidi.
Gördüğüm "göl" sanki bana fısıldar,

Sessiz duran nice nice kuvvet var.
"Orman" der ki işte size bir servet,
Servetleri kullanmaktır ma'rifet
Denizlerden budur bize nasihat.
Çalış, uğraş, yok dalgasız bir hayat.

5. ÇİÇEK VE BULUT (MEHMET SİRRI BEĞE)

Pek susamış bir çiçek,
Az bir bulut görerek
Bir üzüntü, bir gamla
Aman bana bir damla
Yağmur diye yalvarır
Gittikçe de sararır.

Ricâlar hep nafile
Çünkü bulut acele
Bir yudum su bir gölge
Vermeksizin çiçeğe
Gider bakmaz hiçbir iz
Demek yokmuş onda his.

Artık olan oluyor
Zavallıcık suluyor
Gören der ki bir ölü
Boyun öyle bükülü
Söner ömrü çiçeğin
Suçu o taş yüreğin...

6. MEHMED EMİN BEG

Sevgili yurt, Türk ili
Duydu önce öz dili
Onun kopup derinden
Gelen güzel şi'rinden
Dilimizde her cümle
Dolu iken düğümle
O çağırdı bizleri
Türkün eski izleri
Türk'e dedi ne gerek
İlden gelen bir örnek
Onun şirin beyânı
Kolaylattı lisânı
Türkçe artık şakıyor.
Irmak gibi akıyor.
Ona her Türk uyuyor,
Bu lüzumu duyuyor.
Büyük ni'met bu hizmet,
Bizden ona bin hürmet.

7. İKİ KİTAP (MİNİ MİNİ TÜRKÂN'A)

Çalışkanın Kitabı

Üstünde zarif bir kap
Temizcecik bir kitap.
Her gören der ne güzel
Dokunmamış sanki el,
Keyfi gelir her görenin
Sahibine âferin...

Tembelin Kitabı

Uçları hep bükülmüş,
Üzerine dökülmüş.
Türlü boya mürekkep
Her tarafı leke hep..
Yaprakları dağınık,
Sahibine çok yazık.

8. KUŞ VE ÇOCUK (GÜZİN İHSAN'A)

Küçücük kuş! Sevimli kuş! Bana gel,
Altın telli kafesim bak ne güzel.
Çiçek, kiraz taşıyayım sana ben
Azıcık da bu sarayda gel dinlen.
-Teşekkürler küçük çocuk lutfuna,
Vazgeçemem ben mâi gökyüzüne.
Açık, geniş ufuklardır isteğim
Nasıl aziz yuvamı terk edeyim?
-Öyle ama kar yağarsa ne olur?
Bir tipide yuvacığın bozulur.
En iyisi kış gelmeden güzel kuş
Altın telli kafesime gel kavuş.
-Daha ılık semaları seçerim
Yeşil kalan cihetlere göçerim.
Döner dönmez o neş'eli ilkbahar,
Sesim yine buralarda cıvıldar...
-Dere tepe üzerinden bu uçuş,
Tehlikeli bir yolculuk güzel kuş,
Yolunu da şaşırırsın belki sen.
Beni artık iyi olur dinlesen...
-Küçük çocuk Tanrı benim rehberim,
Ben öylece uçar uçar giderim
Hür kalmaktır benim arzum, niyetim..
Hürriyettir benim zevkim ni'metim...

9. AYRILIĞIN SONU

Otluyordu bir vakitler düpe düz,
Bir çayırdaki kardeş gibi üç öküz..
Altı boynuz hâkim iken otlağa
Civardaki bir kurt bile bir dağa,
Korkusundan çekilerek sinmişti,
Kurt çayıra bir ümitle inmişti...
Lâkin bir gün bir tutam ot yüzünden,
Benim olsun senin olsun sözünden;
Öküzlerin araları açıldı...
Her biri de bir tarafa dağıldı.
Kurt gördü ki âhenk artık bozuldu
Bu fırsatı avlamağa koyuldu.
Az zamanda haklarından geldi hep
Söyleyiniz şimdi buna kim sebep?
Bize bir ders elbette bu âkibet
Ayrılığın sonu böyle felâket.

10. TOZ VE GÜNEŞ

Hızla eser bir gün rüzgâr.
Bir yığın toz göğe kalkar.
Bundan toza cür'et gelir.
Sözde bir de heybet gelir.
xxx
Güneşe der "beni tanı"..
Karartırım parıltını
Güneş der ki "evet ama"
O kadar da havalanma;
xxx
Rüzgâr dinsin belli olur..

Üste yağsın bir de yağmur..
Anlarsın ki boşmuş gurur..
Yerin çamur, yine çamur..

11. GÜL VE KELEBEK

Çalımlı bir kelebek,
Kanadı benek benek..
Bürünmüş gibi tüle,
Kondu güzel bir güle.
Benim için doğdu gül,
Ben doğmadan yoktu gül,
Tabiattan hediye..
Gelen güzel şey diye,
Gül üstünde eğlendi,
Uçuşarak söylendi.
Az sonra bir küçük kız,
Koştı geldi apansız..
Kızda bir sevinç vardı.
Gülü gördü kopardı,
Kelebek gülden oldu..
Benekleri hep soldu,
Sönmüş gibi yıldızı,
Dağılmıştı yaldızı..
Gül üstünde saadet,
Bu kadardı der nihayet..

12. ŞEHİD

Bir taç var ki, ne zümrüttür ne elmas,
Bir taht var ki ne maşşübdür ne mirâs..
Cihan değer kıymeti var bunların,
Fakat yine ne gümüştür ne altın..
Bu tac ve taht, şehid tacı tahtıdır.
Yedi kat gök bile bunun altıdır..
Şehid ise Hak yolunda ölüdür.
Gaye O'na ya vatandır ya fendir.
Ortılığı bir kaplasa karanlık,
Ne ölüdü bu biçare insanlık..
Şehid, işte insanlığa meş'ale,
İnsanları o yaşadır şerefle.
Şahlar elbet bu tacı hiç takamaz,
Bu gerçekten yüce tahta çıkamaz..

13. KÜÇÜK ŞEYLER

Dakikalar önce pek ufak olur.
Küçük damlalarla bir ırmak olur.
Küçük cevherlerle büyük bir taç olur.
Tohumlarla çiçek ve ağaç olur.
Küçük fikirlerle bir kitap olur.
Küçük sözde büyük bir hitap olur.
xxx
Küçük işler daim büyük örnektir.
Bize düşen bunu artık bilmektir.

14. İLKBAHAR

İşte geldi ilkbahar.
Her taraflar bahtiyar.
xxx
Neş'e serpmiş melekler.
Renk renk açmış çiçekler
Çiğdem, lale, sünbüller.
Fulya, zerrin ve güller.
xxx
Dindi artık kar, rüzgâr.
Şimdi kuşlar cıvıldar.
Sabahları çiy damlar.
Elmas gibi parıldar.
xxx
Yeryüzünde her mahlûk.
Aman bitti o soğuk,
Kış mevsimi "oh! diyor.
Bir sevinçtir gidiyor.
xxx
Ne güzeldir ilk bahar
Her tarafta neş'e var.

15. KISKANÇLIK

Her kiskancı bir üzücü his bürür,
Çalışkana ma'lûmatı çok görür.
Sanki o'na düşmandır her bahtiyâr,
Başkasının kaygısında haz duyar.

16. TABİATIN GÜZELLİĞİ

1
Sık yapraklı sıra sıra söğütler,
Nur benekli bir gölgeyle gölgeler.
Billur gibi su taşıyan ırmağı.
Ne kadar saf bu ırmağın kaynağı?..
2
Ne ilâhi bir doğuşla doğar gün,
Bir doğuşu tabiata bin düşün.
Altın telli ışıkları parıldar,
Bütün cihan nur ile hep kımıldar.
3
Geceleri gökyüzüne kim serper?
Yüz binlerce elmas inci ve cevher...
Gözü gönlü alan hilâl ne güzel,
Ay ışığı uyandırır bin emel.
4
Korularda cıvıldayan bu kuşlar,
Sanki bizi bin ahenkle selâmlar...
Ne pürüzsüz ne şirin bir musiki,
Tabi'atın söylemez mi bu zevki?
5
Kuzuları su başında meleşen,
Bu çiftliğin manzarası bak ne şen...
Göz önünde uzanıyor ovası,
Ne sadedir külbesi yuvası..
6
Tabiatta gizli açık neler var,
Sanmayın ki mevhibesi bu kadar..

İncelen ruh güzelliği pek sezer,
Bilelim ki bunu sezmek bir hüner...

17. TÜRK VATANI

Her ülkeden daha nurlu güneşi.
Her ülkeden daha ölü dağları...
Bu vatanın bulunur mu hiç eşi,
Ne şirindir dereleri bağları...
xxx
Tek bir taşı bin elmasa bedeldir.
Bulunur mu toprağının değeri...
Sert diken el gülünden güzeldir,
Feyz bürüdü her köşesi her yeri...
xxx
Bayrağının ne nurludur gölgesi...
Her dalgası parıldayan bir şafak ...
Türk vatani, çimen çiçek ülkesi,
Ataların hediyesi bir toprak...
xxx
Şereflerin kaynağıdır tarihi,
Faziletin lisanıdır öz dili...
Evladının ne mes'ud talihi,
Vatanları bu mübarek Türk ili...

18. KURTULUŞ GÜNEŞİ (Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri)

Aziz vatan can evinden vurulmuş,
Hudutları bin tehlike sarmıştı.
Türk yurduna düşmen gelmiş kurulmuş,
Ümitsizlik son haddine varmıştı.
xxx
Dört tarafa il bayrağı asılmış,
Al bayrağın sanki rengi solmuştu.
Nice ocak nice ev bark basılmış,
Yaş yerine gözler kanla dolmuştu.
xxx
Gönülleri dağlıyorken bin elem.
Şark ufkunda parıldadı bir ateş.
Bu ateşte ümit ile bir âlem,
Selâmladı yeni doğan bir güneş.
xxx
Bu güneşle boşuldu meş'um gece,
Bu güneşle neş'e geldi hilâle.
Şimdi candan bağlıyız biz milletçe,
Bu güneşe şanlı büyük Kemal'e.

19. AYNANIN DERSİ

Ayna benim göründü mü gözüme,
Tutar alır çeviririm yüzüme...
Ne var ne yok içinde bir bakarım,
Kaş göz ile işaretler yaparım.
Yüz eksitsemsi ekşi bir yüz görünür.
O da öyle hiddetlere bürünür.
Yumruk sıksam karşılığa hazırdır.
İnadımdan bazen beni ağıladır.
Alay etsem alayı da hoş olur.
Bilmem neden her halimden yüz bulur.

Baş çevirsem o da öyle çevirir.
Bana her gün adeta bir ders verir.
Güler yüzün güler yüzdür nasibi,
Asabiye davranılır asabi...

20. ÇİFTÇİ TÜRKÜSÜ

Şafak attı bizi bekler tarlalar,
Tarla zevki başka hangi işte var...
İş başında bizi görsün doğan gün,
Tarlalarda her geçen gün bir düğün.
xxx
Sert toprağı yumuşadır bir nadas.
Bu mübarek işle insan yorulmaz.
Serin sabah kızgın öğle biz bir,
Sapan, evrak, tarak, tırmık eldedir.
xxx
Ekiyoruz şafak nuru vaktinde,
Biçiyoruz kızgın güneş altında.
İş zamanı alınlarından akan ter,
Mevsiminde bahtiyarlık müjdeler.
xxx
Çalışmaktır bulmak için kolayı
Yulaf, mısır, arpa, çavdar, buğdayı,
Şafak attı bizi bekler tarlalar
Tarlaların cihan değer zevki var.

21. ERKEN KALKIN

Sabahları dünyamızın görünüşü ne iyi,...
İlk ışıktaki tabi'atta görmelidir neşeyi...
Bütün kuşlar gül renginde şafakları selâmlar...
Az sallansa çiçeklerden elmas gibi çiy damlar.
Kuzucuklar anneleri yanlarında sığıyor,
Gören der ki gün nurundan anlar da pay arıyor,
Balıklar da su için sanki nuru süzüyor.
Derelerde sabahları hep yüzüyor.
Hele arı eminim ki çoktan beri işinde,
Bal kazanır dolaşarak çiçeklerin peşinde...
Bu mahlûkun gerçi cismi böyle ufak tefektir.
Ufak fakat hem çalışkan hem iş bilir böcükdür.
Doğan günü biz onca çayır kuşu müjdeler,
Şen ötüşü ilkbaharda dinlenmeğe pek değer,
Bu ahengi duyar bilen gerçekten de bahtiyâr
Sabahları erken kalkan zevkten başka ne duyar...
Öyle ise siz de böyle erken kalkın çocuklar,
Bu güzellik karşısında zevksiz olan uyuklar,
Çayır kuşu neşesiyle arı gibi çalışın...
Her gün böyle erken uyanmağa çalışın...

22. KÜÇÜK FERİDLE KEDİ

Bir bahçede küçük Ferid
Elinde bir güzel simid...
Az da hava alsın diye
Geziyordu yiye yiye...
xxx
Derken birden koşup gelir...
Yanına bir küçük tekir.

Kuyruk kalkık, sırt kabarık...
Bir yer bırakmaz okşanmadık...
xxx
Çocuk buna pek sevinir
Simidini bulur verir
Çıkarmadan hiç sesini
Alır kedi hissesini
xxx
Çekilir yer bir kenarda
Ferid kalır intizarda,
Sonra artık işi biter.
Hiç selamsız kalkar gider.
xxx
Çocuk buna şaşar kalır.
Fakat bundan bir ders alır.
"Gösterişe ihtiyatsız...
Kapılırsak aldanırız"...

23. İKİ YOL

Mektepsiz bir küçücük çocuk bir gün yolda giderken,
Bir dersinde görür ki yol iki kola ayrılır.
Sağ mı sol mu? Çocuk şimdi kurtulamaz şüpheden,
Saatlerce gider gelir kestiremez bunadır.
xxx
Karşısında bir levhada yazılıydı cihetler.
Fakat heyhat bu zavallı bilmiyordu okumak.
Artık naçar ıssız yolda bir gececik gözetler,
Ber-dûziye onun şimdi işi mekik dokumak.
xxx
Geç vakit bir köylü kadın görünürde nihayet
Zavallıcık beklemeden üzülmekten kurtulur
Kadın ona yolun budur eşeğimi takib et
Diyerekten gülerekten yine yola koyulur.
xxx
Baş eğilmiş çocuk şimdi mahcup mahcup yürüyor.
Belli işte seve seve seçilmiyor bu rehber,
Köylü bile hayvanını ondan üstün görüyor,
Mahcubiyet geçidini kolaylıkla kim geçer...
xxx
Hayatta da az değildir tıpkı böyle yanılan
Buna çare ey çocuklar bilmeli ki mekteptir
Tahsil ile bilgi ile insan olur bir insan
Mektepsizlik yolda, işte aksiliğe sebeptir.

24. SİNEKLER

Gündüzleri irisi,
Geceleri sivrisi,
Sevimsizce saldırır;
Uyku demez kaldırır...
O kadarda fazla ki,
Değil öyle bir iki...
Bir sürü ve bir akın.
Sonra gel de sen sakın...
Çekilmez bir üzüntü,
Hem bunlarda ne kötü,
Ne sevimsiz bir huy var
Kovuldukça konarlar...

25. BOŞ FIÇI

Boş fiçıdan bilmem neden bu kadar,
Gürültülü ve sürekli ses çıkar?
Boşluk onu böyle fazla söyletir.
Boş insan da tıpkı işte böyledir.

26. ANNEME

Anne! Anne! Şirin anne
Bütün kalbim senin anne!
Benim kalbim bir hazine.
İçi sevgi dolu anne,
Bu sevginin sahibi sen.
Sensin bana şefkatinden,
Melek gibi tatlı bakan.
Küçükken hep kucakta,
Sonra beşik salıncakta.
Sensin beni yetiştiren,
İlk bilgimi sensin veren,
Bir üzülsem güler yüzün,
Bir gücensem tatlı sözün,
Bana neş'e sevinç verir.
Hırçınlığım birden erir...
Sen benimsin evet anne!..
Ben seninim elbet anne.

27. TÜRK LÜK NEDİR?

Türklük nedir anlatayım ben size,
Bir ni'mettir böyle büyük nâm bize.
Bir düşünsen Türklük ismi ne kutlu,
Çabuk derdik Türk olana ne mutlu!
Türkçülük olur emellerin en yükseği,
Devr açar Türkün gücü bileği.
Medeniyet temelini kuran o,
Şan ve şeref meydanında duran o,
Mefkûrenin âteşini yakan o,
Yoksullara, öksüzlere bakan o,
Haksızlığa karşı koyan, coşan o.
Düşenlerin yardımına koşan o,
Bedbahtların gözyaşını silen o,
Vefa nedir yeryüzünde bilen o.
Düşkünlere lokmasını bulan o
Lüzumunda onlar için ölen o,
Sayılmakla bitmez Türk hasleti..
Fazileti, insanlığı, safveti.
Aklında yer etmelidir bu sözler,
Bundan başka tarihe bak ne söyler...

xxx

Tarih der ki Türk'tür benim servetim,
Türk olmasa yarım kalır kıymetim.
Türklüğü ben ta hilkatten tanırım.
Milletin baş tacıdır sanırım.
Bu yeryüzü var olalı Türk vardır.
Her bucaktan bir mucize yaradır..
İstiklale birlik gider Türk adı.
Türkün dâim istiklali parladı,
Türkün hâkimi Asya'yı büründü..

Avrupa'ya Afrika'ya yürüdü...
Türk satveti şarka garba yol açtı,
Şa'sası dört tarafa nur saçtı.
Türklük bir gün istiklalsiz durmadı,
Hiçbir kuvvet ona zincir vurmadı.
Orduları deniz gibi köpürdü,
Her engeli bir sel gibi süpürdü.
Bunlar yaydı yeryüzüne heybeti,
Bunlar saldı yeryüzüne satveti,
Türk eliyle medeniyet feyz aldı...
Bu feyzden nice nice iz kaldı,
Bu günlere kalmış gibi bergüzâr,
Çin'de Hind'de Semerkand'da neler var?
Sayısız Türk'ten çıkan cihangir,
Bunlara aş ne gelmiştir ne gelir.
Türk âlemi bilgisinde derindir.
Türk edibi yazısında şirindir.

xxx

Anlaşıldı tarihinde hükmü ne?
Bin teşekkür tarihin bu lutfuna,
Şimdi artık sevincimiz çağlasın.
Türkü Türk'ü gönül bağı bağlasın,
Bu sevinçle hep verelim el ele,
Tez varalım şanlı büyük emele...

28. KÜÇÜK İŞÇİ

Ben şimdilik ufaktan bir işçiyim.
Yaşım küçük henüz bana vakit var.
Çatı kurmak, yapı yapmak ev divar.
Yükselmektir fakat yarın dileğim...

xxx

Şimdi ben taşıyorum ustama,
Mala, tuğla, çimento, harç, kireç, kum...
İş tadını çalışmakta bulurum,
Bir işçinin zevki iştir daima.

xxx

Ne güzel iş, ne severim san'atı,
Usta olmak artık benim niyetim.
İyi olmak tabi iştir hizmetim.
Çalışırım elden bırakmam dikkati..

29. FARELERİN BİRLİĞİ

Sağa sola güz diken
Haşarı bir kediden
Korkuyordu bir fare
Arıyordu bir çare

xxx

Biliyordu eskiden
Kuvvetine güvenen
Bir fare vardı
Kalktı ona bir vardı

xxx

Ve dedi ki efendim
Ben arz-ı hâle geldim
Hain küstah bir kedi
Efendimize göz dikti..

xxx

Fare beęi düşündü,
Bugün mühim bir gündü,
Fareleri çağırdı...
Duyuldu bir takırtı...
xxx
Tavan hep fare doldu
Kararları bu oldu
'...' Bu kediyi boęalım
Hiç olmazsa kovalım.''
xxx
Derken kedi seslendi
Fareler hep gizlendi
Bin telaşla bir firar
Meęer buymuş o karar.

30. YALANCILIK

Yalancılık kötü huydur çekininiz,
Hak, hakikat esir kalmaz kurtulur.
Böylelikle yalanınız tutulur,
Ağzınızda hükmü kalmaz gerçeğin...

31. İKİ KEÇİ

Daracık bir köprüden,
Karşılıklı geçerken,
Alın alına bir gün,
Ortasında köprünün ,
Hem inatçı hem mağrûr,
İki keçi buluşur.
Bir der ki yol ver.
Öteki - sen! Der.
Sen ben derken tokuşurlar.
Sonra hızla vuruşurlar.
Bunun sonu ne olur,
İki inatçı mağrûr.
Su içine yuvarlanır.
Baştan gözden yaralanır.
Aramızda ne kadar.
Böyle hırçın çocuk var.

32. ANNE'YE YENİ YIL TEBRİğİ

Anne anne,
Yeni sene
Kutlu olsun.
Bu yıl senin
Elmas kalbin
Ferah dolsun.
Senin anne
Sevincine
Ben şerikim.
Sana hürmet
Bana ni'met
Annecięim.

33. DAVUL VE KÖPEK

Bir obur köpek vardı,
Davul sesi duyunca
Ses davula uyunca
Düşün var der koşardı.

Köpekteki bu huyun
Farkındaydı köylüler.
Mutlak ister dediler
Bu obura bir oyun.

Gayet sıcak bir gündü,
Köyde davul duyuldu.
Köpek yola koyuldu,
Tabii bu düşündü.

Güya varır bakınır.
Ortalıkta ne gezer,
Ziyafetten bir eser
Köpek kızar çatınır.

Derken karşiki köyden,
Başka davul çalınır.
Sanki akli alınır.
Aldanmışım diye ben.

Oraya da bu obur
Koşar gider gecikmez
Fakat şimdi aksi ses
Eski yerden duyulur

Ya gelmişim yine ben,
Asıl âhenk orada,
İşim yokmuş burada,
Diye döner yeniden...

Bu def'a da aldanır,
Gider gelir anlamaz,
Belli işte pisboğaz,
Alayı sahih sanır.

Köylü güler katılır,
Oburun bu hâline
Kanmamıştır oyuna,
Bir ses gelsin kapılır.

İşte yine hızlanır,
Ses var diye acele.
Fakat yine nâfile.
Boşmuş diye sızlanır.

Böyle soluk soluğa,
Gelme gerçi bir ezâ,
Fakat obur mahlûka.
Çok değıldir bu cezâ.

34. RÜZGÂR VE GÜNEŞ

Sonbaharda bir gün rüzgâr
Güneşe hiç yoktan çatar.
Ona der ki "Ey çocuğum!
Benim hafif bir soluğum,
Üst baş demez alt üst eder,
Baştan şapka uçup gider..
İnandın mı bilmem ama,
Pek o kadar parıldama.

xxx

İspat için sonra rüzgâr,
Onca eser azar azar.
Sonra birden şiddetlenir.
Estikçe hiddetlenir.
Lakin yine söndüremez..
Kış bastırdı diye herkes,
Esvabını güzel korur.
Rüzgâr başa eser durur

xxx

Yorgun düşer sonra rüzgâr.
Şimdi güneş hükme başlar,
Güneş yayar onca ılık,
Okşayınca bir tatlılık.
Sıcak artar sonra az az,
Görülür ki bitmemiş yaz.
Ağır gelir yavaş yavaş,
Ceket, kasket, şapka, üst baş,
Çıkarılır bunlar şimdi.
Boşa gider elbet gurûr.
İyilikle her şey olur.
Bundan size ders-i ibret,
Nafiledir kuru hiddet.

35. KEDİ VE LİMON

Bir gün buldu bir limon,
Mırıldandı run run run,..
Ne güzel şey bu dedi
Yağmacı tekir kedi,
İştihayla bir tattı..
Çabuk ağzından attı..
Görünüşe aldanan,
Kedi gibi peşimân..

36. NEDEN?

Bir tek ağız iki kulak bu neden?
Bu sorulmuştur ihtiyar bir nineden.
Yavrum demiş "iki dinle bir söyle"
Demek için Tanrı yarattı böyle..

37. YUVAMIZ

Yuvamız bir cici mektep,
Yavruları küçüktü hep..
Biz burada birer kuşuz,
Uçuşuruz koşuşuruz..
İlk işimiz oyun, şarkı,

Bunların yok dersten farklı.
Hiç kesilmez şen sesimiz,
Eğlencedir her dersimiz...
Elimizden gelir bizim,
El işleri çizgi, resim...
Okumamız yeni başlar,
Az yazımız sayımız var.
Bahçede de işimiz çok,
Çiçeklerden güzel şey yok...
Küçüğümüz biz gerçi henüz,
Fakat yine anlıyoruz,
Neler kötü neler iyi,
Dinleyerek hikâyeyi...
Her şey temiz yuvamızda,
Sınıf, oda, hava, gıda,
Yuvamız bir cici mektep,
Yavruları bilgili hep...

38. KIŞ

Yer bembeyaz, gök kül rengi,
Kuşlar bırakmış ahengi...
Kamçılıyoz yüzü rüzgâr.
Her taraf kar, her taraf kar...
Gökler sanki ağlamakta,
Saçaklar hep damlamakta...
Ne latîftir uçuşan kar,
Gündüz yağar gece yağar,
Tepeler kar dereler buz.
Titriyoruz üşüyoruz,
Yağmur, rüzgâr, fırtına, kar,
Kışta da bir başka zevk var.

39. HODBINLİK

Düşmelidir kendisine büyük pay,
Hodbin ancak kendisini düşünür.
Ona çok, az; var yok gibi görünür,
Bu huyu sen pek büyük bir kusur say...

40. İKİYÜZLÜLÜK

Bir tek yüzde iki maske örtülü,
Sözü özü hiç gitmiyor beraber..
İkiyüzlü sana gelir bir türlü..
Bana gelir başka türlü söz söyler...

41. KUŞLARIN VE ÇOCUKLARIN ŞÜKRANI

Korularda ormanlarda,
Ağaçlarda fidanlarda,
Mini mini küçük kuşlar,
Ne güzel de uçuşurlar.

Yaradana mes'ûd kuşlar,
Şükran mıdır bu uçuşlar?
Gağalara bak kımıldıyor,
Evet diye cıvıldıyor...

xxx
Kuşlar gibi çocuklar da,
Bu sevimli mahlûklar da,
Bahçelerde koşuşurlar...
Gören der ki uçuşlar.

Bu neşeler bu oyunlar.
Ey çocuklar nedir bunlar?
Gözler bakın kımıldıyor.
Şükran diye parıldıyor...
xxx
Bütün şükran bütün minnet,
Ulu Tanrım sana elbet.
Virdin bize binbir ni'met...
Hayat, sıhhat, neşe gayret.

42. ÇOCUK VE ANNESİ

ÇOCUK

Bıktım artık ben anne,
Bu okumak sanki ne?
Artık kitap istemem,
Yeter bana bir kalem.
Kitabımı kapayım,
Çizgi, resim yapayım.
Masala bak hazırım,
Uykusuz da kalırım.
Geceleri sen anlat
Unutursam hatırlat
İddiaya tutuşan
İhtiyatsız tavşan.
Sessiz kaplumbağayı,
Tilki ile kargayı,
Saksağanla tavusu,
Kimin kalır uykusu...
Küçük kara harfleri,
İsim gibi lafları,
Şaşıyorum sevene,
Bilmiyorum zevki ne?

ANNE

Bu sevdiğin efsaneler,
Kitaptandır küçük yavrum.
Kitaplarda daha neler,
Buluyorum okuyorum.
Okumanın zevkini sen,
Büyüdükçe göreceksin.
Hiç bir vakit derslerinden,
Kırılmasın şevkin senin...
Küçük yaşta çalış yavrum,
Boşa gitmez bu emekler.
Zor olsa da alış yavrum,
Annen senden bunu bekler...

43. TOPACIM

Dön... dön... topacım...
Hazır elde kırbacım,
Durma sakın vururum,

Sensin benim gururum.
xxx
Topacım bak düz yerde,
Fırıl fırıl döner de..
Dönmez gibi görülür,
Sonra düşer sürünür..
xxx
Kırbaç vurur, o döner,
Urmak sanki bir hüner,
Atdım işte kırbacı,
Aldım yine topacı..
xxx
Dön dön topacım,
Artık yoktur kırbacım.
Zorbalığı bıraktım ben,
Keyfinle dön şimdi sen...

44. KARINCANIN KURUNTUSU

Hayatta biz tuhaf şeyler görürüz,
Günün biri bir öküz,
Yorgun argın çiftten köye varınca..
Bir ufacık karınca,
Görülür ki boynuzu üstüne,
Yuva yapmış kendine..
Ta orada işin nedir sorulmuş,
O da güya yorulmuş,
Usanmış da çiftten döndüm a canım!
Yorgun düştü her yanım..
Cevabını vermiş öyle isteksiz ,
Oh! Oh! denmiş eminiz..
Bugün artık himmetinle mahsül bul.
Kuruntunla sen var ol...

5. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

Türk edebiyatının önemli bir boyutunu teşkil eden çocuk edebiyatı, özellikle 1900'lü yıllardan sonra çok önemli bir gelişme kaydetmiş ve çocuk edebiyatının hemen her türünde ürünler ortaya konulmuştur. Harf inkılabından önce kaleme alınan çocuklara yönelik eserlerden biri olan Çocuklarımız İçin Manzumeler, türünün ilk örneklerinden sayılabilir. Yaptığımız araştırmalarda eser üzerinde herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması bu yazının önemli yönlerinden biridir.

Aynı zamanda bir edebiyat öğretmeni olan A.Ali'nin ölçü, kafiye, nazım birimi, dil ve üslup, konu ve tema gibi konularda çocuksu duyarlılıkları dikkate alarak kaleme aldığı bu eserinde Allah inancından vatan ve yurt sevgisine, çalışmanın öneminden tutumlu olmaya, tabiattaki güzelliklerden fabl türündeki eserlere kadar birbirinden değişik konular ve konularda işlenen farklı farklı temalarla çocuk şiirleri üzerine yapılacak araştırmalar için önemli bir kaynak olacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Aksan, D., (1998). Türkçenin Gücü, Engin Yay,5. Basım, Ankara.
2. Aytaş, G., (2001). Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Şiiri Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 53-54-55, Ankara.
3. Çavuş, M.Z.S., (2007). Ali Ulvi Elöve'nin Şiirlerinin Eğitsel Açıdan İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
4. Demiray, K., (1970). Türkçe Çocuk Edebiyatı, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
5. Demirel, Ş., (2010) İbrahim Aşki Tanık, Çocukların Şiir Defteri, Malatya.
6. Gülerüz, H., (2002). Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
7. Oğuzkan, A.F., (2000-2001). Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Anı Yayınları, Ankara.
8. Sever, S., (2003). Çocuk ve Edebiyat, Kök Yayıncılık, Ankara.
9. Şirin, M.R., (1998). Çocuk Edebiyatı Nedir?, Çocuk Edebiyatı (Yayına Haz. Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
10. Şimşek, T., (2002). Çocuk Edebiyatı, Rengârenk Yayınları, Ankara.
Toker, Ş., (2001. Tevfik Fikret'in Çocuk Şiirleri, Türk Dili, S.592, Nisan.

